

SOCIOLOGICKÉ SCHÉMA ŽIVOTNÍHO CYKLU

Věk	vztah já a ostatní	Etapa	Sociální charakteristika etapy	profesní dráha	Rodinný cyklus	Přechod
0 - 2	„já“ je problém pro ostatní	rané dětství	odlišování sebe a okolí, počátky neverbální komunikace, výběrové chování, citových vazeb, důvěry	hra	internalizace rodinných rolí a vztahů, zkušenost z rodiny	narození
2 - 5	„já“ je problém pro ostatní	předškolní věk	počátky verbální komunikace, identifikace sociálních vztahů (v rodině i mimo), osvojování hygienických a sociálních návyků, adaptace na kolektiv vrstevníků, odhalování vztahů autority	hra	internalizace rodinných rolí a vztahů, zkušenost z rodiny	jesle, mateřská školka
6 - 12	„já“ je problém pro ostatní	školní věk	formování vrstevnických vztahů a pravidel skupinového chování učení a vzdělávání, tvorba zájmů a osobních postojů, vznik vztahů zodpovědnosti	učení, fantazijská volba povolání	ideální volba partnera, počátek přípravy na manželství a rodičovství	škola
12 - 15	„já“ jsem problém pro sebe	puberta	formování vztahů mezi pohlavími, počátek emancipace od rodiny, vyhrocení konfliktů zájmů, vznik problému sociální identity	pokusná volba povolání, oddálení rozhodnutí	seznamování	škola
16 - 20	ostatní jsou problém pro „já“	dospívání	nabývání zákonných práv a povinností, selekce a koordinace zájmů, počátek nezávislosti, formování světónázorných postojů, krize adolescence	reálná volba povolání	sbližování, láska, intimní vztah, sexuální poměr	první povolání

PSYCHOLOGICKÉ SCHÉMA ŽIVOTNÍHO CYKLU

I. prenatální fáze

- má embryonální periodu (vývoj orgánů do 8. týdne) - fetální doba (dokončení vývoje orgánů)
- narození
- psychika matky má vliv na plod – malformace

II. natální fáze

- narození - první obtížná zatěžkávací zkouška (samotné dýchání, okysličení krve, nové prostředí, mimo matčino lůno)

III. kojenecký věk

- až k počátkům vývoje řeči (do 1. roku)
- symbolická doba mezi matkou a dítětem (orální fáze podle Sigmunda Freuda)
- zrakové vnímání, zvedání hlavy, opírání se o lokty (3. měsíc), posazení (6. měsíc), chůze (8. měsíc), zdokonalení nepodmíněných reflexů a vznik podmíněných, 5 měsíců kojení
- separační úzkost (9. měsíc), abstrakce (10. měsíc), uvědomování si vlastního já (9.-12. měsíc)
- příprava na hlasitou řeč je žvatlání

- novorozenec stráví 90% dne spánkem
- samostatná chůze okolo 15.měsíce

IV. batole

- od 1. do 3.roku zřetelné zpomalení růstu
- jemné pokyny rukou, chápání jmen věcí, stvoření věty, myšlení v představách, proces osamostatňování, egocentrismus, výrazné projevy citů, svoboda v řádu
- při odloučení od matku
 1. fáze protestu
 2. fáze zoufalství (apatické, pokleslé chování)
 3. fáze pozvolného odpoutání

V. předškolní věk

- od 3.-6.let
- velký význam mají individuální rozdíly v kolektivu
- matematické a abstraktní myšlení, kognitivní egocentrismus (bejsem středem světa), antropomorfické myšlení (zlá stůl, který mě praštil), magické myšlení (vyšší moc pro nevysvětlitelné jevy), střídání sociálních rolí, sexuální identifikace (Oidipův a Elekťin komplex)
- reakce vzdoru - rozložení své vlastní vůle
- podle Sigmunda Freuda je toto anální stádium a ve falické fázi tohoto stádia (3.-5.rok), dítě objeví penis a vagínu a jejich stimulací vyvolává pocity slasti
- v 6.roku má mozek 90% konečné hmotnosti a el. aktivita se blíží el. aktivitě dospělého

VI. školní věk

- 6.-11.rok
- harmonický vývoj osobnosti, kdy škola je pro dítě zdrojem důležitých impulsů pro další vývoj myšlení a řeči
- tzv. názorné myšlení - dítě nedokáže rozeznat různé možné pohledy, ale pomalu se adaptuje na stádium konkrétních myšlenkových operací
- období sexuální latence (zájem o sexuální pozadí) → předčasný zájem = „konjunktura“
- bližší přátelské vztahy ve 3.třídě, výrazná soutěživost, struktura třídy
- dobrá paměť i logika, ovládnutí 5000 aktivních slov, velká výkonnost organismu, zvýraznění rysů v obličeji, nepřesná koordinace (prsty, zrak)

VII. pubescence

- 11.-15.rok
- růst zrychlení u chlapců v 14ti a u děvčat v 11.
- sexuální akcelerace biologického zrání (tj. zrychlení biologického zrání)
- vytvoření hodnotového systému za vědeckého abstraktního myšlení
- velký citový rozkyv, poruchy soustředění, změny nálad, unavenost, labilita, protikladné city
- 3 formy vzpoury proti autoritě: 1.klidná vzpoura - vynucení, potlačení vzpoury v sobě a držení
 - 2.vlažný vztah - odvrát od rodičů
 - 3.různé napětí - vzpoura se projeví jako řada konstruktivních

projevů

- hledání ideálu, zvědavost o anatomii a fyziologii člověka
- sebereflexe, sociální osamostatnění ⇒ pozitivní vývoj

VIII. adolescence

- 15.-20.roků

- inteligenci rozeznáváme: a) tekutou - přirozená bystrost, dána biologicky
- b) krystalická - během života nabytá, naučené myšlenkové obraty
- hledání se, vlastní identity - studium, zaměstnání, rodina
- generační problém = problém rodičů a dětí v citové a sexuální stránce života adolescenta + rozdílné názory (i představy)

IX. **dospělost**

- rozmanité osobnosti, realistické plány, období mezi 20.-30.rokem
- do 30ti let obvyklý polygamní sexuální život a příprava na profesionální dráhu x rodina
- znaky dospělosti: a) stabilizace osobnosti (citového života, zájmů, názorů)
- b) pohlavní dospělost
- c) přijetí odpovědnosti
- každý člověk pochází různými rolemi a situacemi

X. **stáří**

- biologický proces stárnutí v okamžiku, kdy procesy odbourávání buněk převáží nad jejich výstavbou (tento okamžik probíhá několik let před psychologickým stárnutím)
- moudrost stáří - tj. zvládnání mnoha životních problémů
- snížení vitality, přizpůsobivosti a schopnosti sebeovládání
- starý člověk - role společenského outsidera
- vývoj umírání - fáze šoku → fáze střídání různých emocí, úkonů a deprese → fáze smíření se se smrtí
- smrt je podstatným znakem lidské existence pro svou danost a neodmyslitelnost